

կը տեսնուի թէ Հրէից եւ Ասորաց կորդուական աւանդութեանը եւ Դանիէց գրոց ըսածին մէջ հակասութիւն չկայ, եթէ նկատելու ըլլանք որ հոն Արարատ անունը գործածուած է ոչ թէ վերջին իմաստովն, այլ սկզբնական իմաստովը: Այն ատեն հակասութիւն յառաջ կու գայ, երբ Մասիսը = Արարատայ լեռներուն զինքն՝ հիմնուելով յանապոյն աշխարհագրական անուան վրայ. այսպիսի հասարակութեան մ'իրաւացի ըլլալը ինքրական պէտք է որ ըլլայ: Մասիսի եւ կորդուաց աւանդութիւնը չի կրնար այնու մեկնուիլ, իբր թէ Ս. Գրոց տեղեկութիւնը յընթաց ժամանակաց փոփոխուած ըլլայ, ինչու որ Մասիսի աւանդութիւնն Ս. Գրոց խօսքերը լաւ չհասկնալէ ծագած է: Կ'ընդունինք թէ ըրհեղեղի հայկական Մասիսի զրոյց մը գոյութիւն ունեցած ըլլալու է, բայց չկայ ամենեւին ծանրակշիռ պատճառ մը՝ երբայական տեղեկութիւնն անոր համեմատ մեկնելու: Թե կորդուաց աւանդութիւնն անկէ անկախ է թէ ոչ՝ մեր խնդրէն զուրա կը ֆայ. բայց երկու տեղեկութեանց ալ ընդհանուր գծերը իրարու հետ կը միարանին, իսկ ժողովանկիր լեռան տեղը որոշել գեռ կարելի չէ:

Ս. Գրոց Արարատին իմաստը յանապոյն Գրոց համար լուսաւորուած է լուսով հնագիտական քննութեան, իսկ Դանիէց համար սաւափ միայն կրնանք ըսել թէ անուան առաջին անգամ մեր դիմացն ելելը՝ կը ամէր դմեց զանազ ժողովն հարաւակողմն ու արեւելեան կողմը: Թե անուան իրաւի հնութիւն ունի՝ գեռ որոշ չէ: Կարելի է մինչեւ Դանիէց գրոց գրուելուն ժամանակը հասնի անուան հնութիւնը՝ նշանակելով սխեմա երկրի:

ԳՐ. Ս. ԱԷՐԷՐ.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՄԱՆԻՔԻ ԵՒ Ս. ԳՐԻՏԵՂԻՍԻ

Օրինակը կը ձգէ, կ'ըսէ հին առանձն. — ու ասիկայ ստոյգ է: — Գամելէր՝ ննուցիչ եղաւ՝ նոր բարերարի մը: Գամելէրեան հիմարականութիւնը՝ առաւ առաջին շարժառիթը՝ Գարտեպովեան բարերարական հիմարականութեան: Երբ Եղիսաբեթուպոլսոյ քաղաքային վարչութիւնը ձեռք առաւ Գամելէրեան ժառանգութիւնը՝ հեռու գտնուած ստացուածքին հոգատարութիւնը յանձնեց Սիմոն Մ. Գարտեպովեանին, չէ թէ միայն ամենաճարտար հոգաբարձուի, այլ նաեւ ամենեւնի ազնուական անձի մը, որ իր մտաց ամենաթիւնն ու արտին լաւագոյն ծախելու համար յայտնեց՝ Եղիսաբեթուպոլսոյ հասարակութեան առջեւ դրած յատկապէս մէջ. ուր որ մեծ արամատութեամբ մը կը ցուցնէ եղանակաւորութիւնը թէ ինչ ընելու է, որպէս զի Գամելէրեան հիմարականութիւնն օգտուէ պարզ ըլլայ Եղիսաբեթուպոլսոյ քաղաքին — եւ ինչպէս կրնայ անկապ պատանեկաց յատուցան ցմանն օգտու գործածուիլ:

Գամելէրեանին, չէ թէ միայն ամենաճարտար հոգաբարձուի, այլ նաեւ ամենեւնի ազնուական անձի մը, որ իր մտաց ամենաթիւնն ու արտին լաւագոյն ծախելու համար յայտնեց՝ Եղիսաբեթուպոլսոյ հասարակութեան առջեւ դրած յատկապէս մէջ. ուր որ մեծ արամատութեամբ մը կը ցուցնէ եղանակաւորութիւնը թէ ինչ ընելու է, որպէս զի Գամելէրեան հիմարականութիւնն օգտուէ պարզ ըլլայ Եղիսաբեթուպոլսոյ քաղաքին — եւ ինչպէս կրնայ անկապ պատանեկաց յատուցան ցմանն օգտու գործածուիլ:

Գամելէրեանին, չէ թէ միայն ամենաճարտար հոգաբարձուի, այլ նաեւ ամենեւնի ազնուական անձի մը, որ իր մտաց ամենաթիւնն ու արտին լաւագոյն ծախելու համար յայտնեց՝ Եղիսաբեթուպոլսոյ հասարակութեան առջեւ դրած յատկապէս մէջ. ուր որ մեծ արամատութեամբ մը կը ցուցնէ եղանակաւորութիւնը թէ ինչ ընելու է, որպէս զի Գամելէրեան հիմարականութիւնն օգտուէ պարզ ըլլայ Եղիսաբեթուպոլսոյ քաղաքին — եւ ինչպէս կրնայ անկապ պատանեկաց յատուցան ցմանն օգտու գործածուիլ:

Ամեն ինչ ամենապարզ արժանի բարերարն, ուղեց որդի մը զգալաւոր, մեղմացնել վշտականութիւնն ու բարձրացնել իր ննուցեան քաղաքը: — Առանց պարեննալու, առանց փառաց՝ նուիրեց ունեցածը: — Գառաւ եղանակն որ իր ազգին զաւրները բարձրանան. — որ համակրութեան ասակ ազգին իր պատշաճ տեղը զետեղուի: — Մեծ նպատակ մը, մեծ ծրագիր մը կը ծիար իր հոգւոյն աշուրներուն առջեւ. — եւ զանկապ գործագրեց ալ, մեծ իմաստութեամբ: —

Չնկատելով Էմմանուէլ Ս. Գարտեպովեանին՝ Եղիսաբեթուպոլսոյ ալքատացին իբրեւ մշտնջենաւոր հիմարականութիւն տուած 1000 ֆիորինը, — հայ պատանեկաց համար թողուց 18.000 ֆիորին:

Հիմարականութիւնը գործածուելու սկսաւ 1869 սեպտ. 4ին, երբ եօթն անձէ կազմուած մասնաժողովն որոշեց, որ տեղութեանն մշտն վայելող անձինք, միեւնոյն միջոցին Գարտեպովեան հիմարականութիւնն ալ շին կրնար վայելել: — —

Առաջիկայ հիմարականութիւնը կը կայանայ հիմակ մէջ՝ եկեղեցական վիճակ ընդունող, 200 ֆիորինի եւ երեք՝ աշխարհական գիտութեան ձիւղի պատարաստող ու տարւէ տարի 150ական ֆիորին ընդունող պատանեկաց հիմարականութեան: — 1869էն ի վեր՝ մինչեւ հիմակ վայելեցող հիմարականութիւնը 30 հոգի:

1898ին՝ քաղաքային ժողովն յորինուած, հայ եկեղեցական ժողովն ընդունուած, Գարտեպովեանից եպիսկոպոսն ու տեղութեանն վաւերացած հիմարականութեան թղթին — ինչպէս

նաեւ Հիմնադրին՝ իր յատուկ ձեռքը գերմաներէն լեզուով գրուած կտակին հայերէն թարգմանութիւնը իր ներկայացնենմ ընթերցողաց առջեւ:

*

“ Հիմնարկութեան թուղթ:

Մանուկ Սիմոն Գաբաշկովեան Եղիսաբեթուպոլսեցին, 1861 մայիս մէկին, Մարոշվաշարհէլ քաղաքն ըրած կտակին մէջ, մշտնջենաւորապէս մնալի՝ “ Գաբաշկովեան Հիմնարկութիւն ” անունի տակ, թողուց գրամագուլիս մը Եղիսաբեթուպոլսոյ քաղաքային արկղին հոգատարութեանը տակ, իրեւ քաղաքային հասարակութեան ստացուածք, որուն նկատմամբ, քաղաքն իր վրայ մասնաւոր պատասխանատուութիւն մտաւաւ: — Բարեբար Հիմնադրին Հիմնարկութեան եկամտին բաշխումն՝ եօթը անգէ կազմուած մասնաժողովի մը յանձնեց: — Աս կորգագորութեան համամատ, քաղաքային երեսփոխանաց ժողովը՝ 1869 սեպտ. 2ին ըրած ընդհանուր ժողովին որոշմամբ, Հիմնադրին կտակին մէջ յառաջ բերուած կարգադրութեան զօրութեամբն՝ ընտրեց մասնաժողովին համար, հայ ժողովգրապետին նախագահութեանը տակ, քաղաքային հասարակութենէն երեք Եղիսաբեթուպոլսեցի հայազգի — Նոյնպէս քաղաքային խորհրդեան մէջէն՝ երեք Եղիսաբեթուպոլսեցի հայազգի:

Եօթանոց ժողովն 1869 սեպտ. 4ին, իր գործունէութեան ապաւերզն սկսելով, ձեռք առաւ Հիմնարկութեան վրայ խօսող կտակին մէկ օրինակը — եւ քաղաքային հասարակութենէն եւ քաղաքային խորհրդէն՝ երեք երեք դպրոցական աւուրոյ համար ընտրեց մասնաժողովին անդամները:

Բայց աս գործողութիւնը՝ միայն առ ժամանակեայ էր: Որովհետեւ արդէն 1893ին, աւգոստոս մէկին Գաբաշկովեան Հիմնարկութիւնը բաշխող մասնաժողովն՝ այն աղաշնադրուող քաղաքային խորհրդին, որ, որովհետեւ երեք հայ ուղղափառ Եղիսաբեթուպոլսեցի չկայ քաղաքային խորհրդին մէջ, եւ մէկ կողմանէ առ հայ կաթողիկէ Հիմնարկութեան վերին հսկողութիւնը՝ միայն ուղղափառ հայազգի մարդիկներ կրնան ընել, — եւ դարձեալ՝ որովհետեւ ասկից յառաջ ալ, քաղաքային հասարակութիւնը իր կազմին միայն եկեղեցական եւ քաղաքային խորհրդին անդամները — եւ մէկալ կողմանէ՝ որովհետեւ Գաբաշկովեան գերդաս-

տանին — Հիմնարկութիւն, իրեւ ամենէն մօտիկ — ազգականներն, այնպիսի կերպով մեկնաւորեցին խնդիրն, որ՝ իրենց ողորմած հօգի հօրեղբայրը՝ Սիմոն Գաբաշկովեան հայ եկեղեցական եւ հայ հասարակութեան երեք երեք անդամներուն մէջէն կազմուած մասնաժողովին ձեռք ուղեց իր վերջին կամքն օրոշել — անոր համար, աս պատճառներուն վրայ հիմնալ գերդաստանը՝ կը փափաքի որ ասկից ետք ալ մասնաժողովին անդամներն, եկեղեցւոյ ու հասարակութեան ժողովէն ընտրուին:

Աս աղաշնադրն ընդունուելով՝ քաղաքային խորհուրդն 1893 աւգոստ. 11ին, միաշայն ան որոշումն ըրաւ, որ՝ Սիմոն Գաբաշկովեան, կուտած Հիմնարկութիւնն ապագայ ժամանակին մէջ ալ, քաղաքին տնտեսութեան արկղին մէջ պահուի: — Հիմնարկութեան գրամին շահերը՝ Հիմնարկութեան բացօրոշուած նպատակին գործածելը՝ տեղական ազգային հայ ուղղափառ եկեղեցական խորհրդին եւ քաղաքային հասարակութեան յանձնուի՝ այնպիսի բացօրոշ պայմանաւ, որ եկեղեցական եւ քաղաքային խորհուրդը՝ Հիմնարկութեան շահերուն գործածութեանը վերաբերեալ ամէն կարգադրութիւնները վերահսկողութեան համար, պարտական է ամէն մէկ դիպուածին քաղաքային խորհրդին հաղորդելու:

Աս հիման վրայ կեցած՝ եկեղեցական եւ քաղաքային խորհուրդն՝ երեք երեք հայ կաթողիկէական քաղաքացի ընտրելով եւ Գրանսիլուանիոյ հոռ. ուղղափառ եպիսկոպոսը զանոնք հաստատելով՝ Հիմնարկութիւնը բաշխող մասնաժողովը՝ մինչեւ հիմակ այս հիման վրայ կեցած կը գործէ:

Գաբաշկովեան Հիմնարկութեան դրամագուլիսը իր կազմին, 1898ին սկիզբն եղած տարեկան հաշուին նայելով 16.300 ֆլորին տնտեսական արժէք ունեցող հունգարական 4% բերող կալուածական ապաստարկութեան (Grundentlassung) արժէթիթերն եւ Եղիսաբեթուպոլսոյ քաղաքին ինսպիւթեան արկղին մէջ տեղաւորուած 4348 ֆլորին եւ 98 քառանգան պաղարեբող դրամագուլիսը:

Բարեբար Հիմնադրին կտակին հայերէն հաւատարիմ թարգմանութիւնն է յաջորդը:

“ Երանուն չօր եւ Որդւոյ եւ Հօգոյն սրբոյ: Ամէն:

2 յուսիսի կերպով յառաջ եկած պարագաները զիս առ այն գրեցեցին, որ ասկէ յառաջ չինած կտակ մը ոչնչացնենմ, որ 1858

նոյնմբ. 30ին դրուած յաւելեալ կտակի մը հետ (codicil) կապակցութեան մէջ էր: Ասոր դորութեանմբ՝ եւ Մարոշվաշարհէյլ քաղքիս մէջ ունեցած 834 թուականը կրող տանն նկատմամբ ի նպատակ դատարինէ Գաբաշեպովեանին, ծնեալ Բեգրաշքոյ Նուիս կարգադրութիւն ըրած էի:

Որպէս զի չըլլայ թէ, այն պատճառաւ, որ ես իմ յառաջուած յիշեալ կտակիս յաւելուածին մէջ ըրած — կարգադրութիւնս ոչնչացուցի, տարակոյսներ ու թերիմացութիւններ երևեան ելլեն, ամէն բանէն յառաջ կը յայտնեմ, որ իմ բացորոշ կամքս ան է, որ առաջիկայ կտակս անբաժնաբար ձայն. եւ ամենէն ճիշդ իմաստին համեմատ կարգադրուի: Սակայն այնպիսի կերպով մ'որ, անկից ետքն եղած որոշմունքներն առանց նկատման ժամանակի՝ միայն ան առեն գործադրութիւն, երբ որ այն յաւելեալ կտակին պայմանները կը կատարուին: — Յիշեալ յաւելուած կտակը հաւ կը ներփակենք եւ մտադիր կ'ընենք ու կը յայտնենք, որ ընդօրինակութիւն մը յաւելուած կտակին մէջ, յիշեալ դատարինէ Գաբաշեպովեան ծնեալ Բեգրաշքոյ խաթունին՝ երրորդ օրինակ մը Տոգդոր Անտոն Շալայ աղային ձեռքը կը գտնուի: — Իմ բոլոր ստացուածոցս վրայ, եղբօս որդին զԳեարոս Յ. Գաբաշեպովեան, Սիպինի դրամատերը իբրեւ կտակակաւորս անուանելով՝ հոգւոյս լիակատար կարողութեամբն, առանց երկիւղի, ստիպման եւ արտաքին ազդեցութեան, ազատպէս՝ յաջորդ կերպով կարգադրութիւն կ'ընեմ:

1. Որովհետեւ ես, իմ վաղեմի շաժախան եւ անշարժ ստացուածքիս մէջէն, արդէն մէկ քանին ծախեցի, կամ ուրիշ կերպով կենդանի եղաններուն մէջ բաժնեցի, անոր համար թերիմացութիւններու առջեւն աննշու համար, կը յայտնեմ, որ միայն անոր վրայջը կ'ուզեմ կարգադրութիւն ընել, ինչ բանի վրայջը որ ես անձեմը յօրինեցի, ստորագրեցի եւ հաս ներփակած կահադրին մէջ ամփոփեցի — եւ ինչ որ հիմակ իմ ամբողջ ստացուածս կը կացուցանէ: Այնպէս որ աս օրինաւոր կարգադրութեանս մէջ դրած՝ հաստատածէս զատ, աւելի քան որչափ աս կահադրին մէջ առնուած է, ոչ դժպահանքովուք ունենայ:

2. Աս՝ առաջին կէտին տակ ցուցրեցած ստացուածքէս, կ'ընդունի.

«... Սիպինի, Փրանկ. Յովսէփ հիւանդանոցը 100 ֆիորին, դրանսիլուանիական երկրի ազատակացութեան պարտաթղթով:

Բ. Մարոշվաշարհէյլի կարոյոս Շվարցենպէրի հիւանդանոցը՝ Նոյնպէս 100 ֆիորին — դրանսիլուանիական երկրի ազատակացութեան պարտաթղթով. անոր վերաբերեալ դեռ ժամանակը չեկած կ'ընկերէ մէկտեղ: — Աս երկու՝ «) ու Բ) ի տակ եղած սուշութեան հոգատարութիւնը կը յանձնեմ յիշեալ հիմարկութիւններուն վերատեսչութեանը:

Գ. Եղեսարեթուպոլսոյ անային աղքատներուն հիմարկութեանը, կը թողում 1000 ֆիորին, երկրի ազատակացութեան պարտաթղթով մը:

Դ. Միկալ՝ 1 թուին տակ եղած ու նշանակած ստացուածքս ու Բ. եւ Գ.ին մէջ թուողացածս՝ եւ բնականապէս թաղման համար ծախեցը գոյոս առնելէն ետեւ կը թողում՝ «Գաբաշեպովեան հիմարկութիւն», անունի տակ, մշտնջենապէս ձայնի դրամազ լսոյն: Եւ կը յայտնեմ, որ կ'ուզեմ թէ ասոր եկամունդ գալի մրցանաբաշխութեան՝ միայն Եղեսարեթուպոլսոյն ծնած, աղքատ, փութալեմ մանչ ուսանող աղքատ մանակային — որոնք ծնողն այսինքն թէ հայրն ու թէ մայրն աղքատն են: — Ասկից զատ՝ օգնութիւն վայելելը կը կապեմ, այն պայմանին, որ մրցանակն մասնակցիլ ուզողը վարժական (gymnasial) չորս ստորին դասերը փութալուանութեամբ եւ լաւագոյն լինցողացած ըլլայ, բայց ի վիճակի չըլլայ իր ուսմանը շարունակելու: — Սակայն կրնայ անակ դէպք ալ հանդիպիլ, որ Եղեսարեթուպոլսոյնցի մանչ աղայ մը՝ պարագաներէն եւ ժամանակին յարաբերութիւններէն ստիպուած, ուրիշ տեղ գացած, գաղմբեմ, հոն իր կրթութիւնն ընդունած եւ չորս ստորին վարժական դասերն ուրիշ տեղ լինցողացած ըլլայ — եւ իբրեւ աղաչաւոր՝ օգնութեան դիմէ: Ուստի՝ կը յայտնեմ եւ կ'ուզեմ, որ հաւասար աստիճան ունեցող աղաչաւորներն, առաջնութիւնն անոր արտի, որ չորս ստորին վարժական դասերն Եղեսարեթուպոլսոյ վարժարանին մէջ աւարտած է: — Կատակատարին վրայ պարտաւորութիւն կը դնենք, որ ժառանգութեան գործառնութիւնները լիննալէն եւ 1 կէտին մէջ նշանակուած ստացուածքը վճարեցին ետեւ՝ ձեցած ստակով դրամսիլուանիոյ երկրի ազատակացութեան արժէթղթեր գնէ: «... եւ Բ. ի մէջ եղած պարտաթղթերն ալ՝ պաշտօնապէս իրենց տէրերուն վրայ գրել տայ եւ անոնց ձեռքը յանձնէ:

Ե. (Երրորդ) ժառանգութեան նկատմամբ կը կարգադրեմ, որ 1000 ֆիորինի պարտա-

Թուղթն «Եղիսաբեթուպոլսոյ տնային աղքատ հիմնարկութեան համար», վերնագրով՝ անցուի իր տեղը: Ասոր շահերը տարուէ տարի բաժնուին: Վերջապէս դ.ին տակ եղած հիմնարկութեան նկատմամբ, կտակատարի պարտաւորութիւնն ըլլայ՝ երկրի անհատուցման հիմնարկութեան արկղակայէն խնդրել՝ որ բոլոր պարտաթղթերուն վերնագիրը «Գարեօկոսեան հիմնարկութիւն» անունի տակ ըլլան. — եւ անոնց վրայ հոգատարութիւն ունենայ: — Միտ զնելու է դարձեալ՝ որ շահերը, կապուած պարտաթղթերն, ինչպէս նաեւ հիմնարկութեան դրամագլուխն այն ժամանակի քաղաքապետին կամ քաղքին դատաւորին եւ քաղաքային արկղային պաշտօնական կիներով ստորագրուած անդորրագրին վրայ միայն կարենայ առնել: Երկրի ազատակացութեան հիմնարկութեան արկղէն: Ասոր վրայ անոնք՝ քաղաքային արկղին յանձնուելու, տրուելու են:

Միջանաքաշխուծեան դրամագլխոյն հոգատարութիւնը՝ կը յանձնեմ Եղիսաբեթուպոլսոյ հասարակութեանն ու քաղաքային խորհրդին: Ասոնք հարկ է, որ մասնաւոր անոր հոգ տանին, որ հիմնարկութեան դրամագլուխը չըլլայ թէ կերպով մը նուազի. եւ թէ թոշակէն չբաշխուած կամ չտրուած եկամուտը — վասն զի կամ արժանաւոր աղաչուոր շնորհայացաւ. եւ կամ թոշակին համար իմ կամաց համեմատ բաւական գումար չմնաց — Գրանսիլուանիոյ երկրի ազատակացութեան պարտաթղթերը՝ վերը յիշուած եղանակաւ նոր գնման եւ փոխանցութեան ձեռք պտղաբերուի:

Այս կերպով ու միայն հիմնարկութեան թոշակին համար որոշուած եւ հետզհետէ բարձրացուած դրամագլուխն շահերուն եկամուտները՝ տրուին մրցանաքաշխուծեան. եւ ոչ ինչ կերպով եւ ոչ երբեք թոշկ տրուած է որ հիմնարկութեան դրամագլուխն եւ կամ աճեցուած ստացուածքը նուազի:

Ամէն մէկ մրցանին բարձրութիւնը — դուրս առնելով մէկ ասուածաբանութեանը — կը սահմանեմ, որ ըլլայ 150 անգն ֆիորին: Ասոր մէկ անգամ մասնակցող՝ բոլոր իր սորվելու ժամանակամիջոցին, զանիկայ վայելէ. — ուր տեղ որ տարբերութիւն չ'ըլլար թէ ինչ տեսակ վիճակի կ'ուզէ հետամուտ ըլլալ:

Սը բաղձամ եւ կ'ուզեմ, որ 150 ֆիորինի մրցանին թով, ըլլայ 200 ֆիորինի մին ալ, որուն վրայ, ամէն հայ տղայ կրնայ իրաւունք

ունենալ, որ ինք զինք հայաձէս եկեղեցական վիճակին կ'ուզէ տալ:

Աս մրցանին վայելմունքը կը տեւէ մինչեւ քահանայ ձեռնադրուի ու առաջին պատարագին հանդիսութեամբ լմննալը: — Մէկ մրցան վատերկող մը, թէ որ մրցան վայելելու միջոցն — թող ըլլայ ան կէս տարի մին ալ — գոնէ ընդհանրապէս առնելով՝ «լաւ» վկայագիր չ'ընդունիր, կը սահմանեմ, որ մրցան ընդունիլը կորսնցնեն, որովհետեւ ես միայն փութալն ու բարի վարք ունեցող ուսանողաց վրայ կ'ուզեմ իմ ստացած ինչքս դարձնել: Թէ արդեօք՝ մրցաններու բաշխուելու ատեն անոնք՝ — առաջիկայ կարգադրութեանս որոշմանցը համեմատ — ով արժանի է, պիտի որոշէ՝ հասարակութեան երեք անձն եւ Եղիսաբեթուպոլսոյ խորհրդին երեք անձնքներէ կազմուած մասնաժողովն այն ատենի Եղիսաբեթուպոլսոյ հայ ժողովրդապետին նախագահութեան տակ: — Ասոնք՝ մրցակիցներուն ներկայացուցած պատճէններու վկայութեան հիման վրայ, նկատելով իմ վերին կամքիս որոշմունքները — աղաչանքին վրայք ընեն որոշումին: — Չայնեքու բազմութիւնը կ'որոշէ խնդիրը. — հաւասար քուէարկութեան ատեն, նախագահին ձայնն է որոշիչ: Պակայն ասիկայ պարտաւորեալ է, մէկուն կամ մէկային նկատմամբ — երբ որ հաւասար քուէ կ'ընդունին — որոշում ընելու: — Տուշութեան՝ կամ չորուելու զէմ՝ բողոքման տեղ չկայ:

Երբ վերջապէս ժամանակը հասնի եւ այն դէպքը պատահի, որ մրցանաքաշխուծիւնը կազմող Գրանսիլուանիոյ երկրի ազատակացութեան պարտաթղթերը վիճակահանութեան ձեռք պէտք է փոխել (Auslösung), ան ատեն դրամագլուխը հոգացող պաշտօնաբանը պարտական է, ընդունած իրական դրամովն ուրիշ 5% բերող տեղութեան արժէթուղթ գնել, սակայն ան ատեն միայն երբ անոնց անուանական արժէքը 5% /-ը բերեն, վասն զի ասով յոյս կայ, որ հիմնարկութիւնը, ինչպէս նաեւ մրցանաքաշխուծեան թոշակները շատնան: Նոր գնուած պարտաթղթերը, հիմնարկութեան անունին վրայ գրուելու՝ անցունելու են: Եթէ զայս ընելը չ'աջողի, այն ատեն կը կարգադրեմ, որ ան ստակները փոխ տրուին, օրինաւոր շահու եւ ապահովագրութեան քով՝ քաղաքային արկղին, ինչպէս հասարակութեան յատուկ ստացուածքին պատասխանատուութեանը տակ. որուն յանձնուած է հոգատարութիւնն. եւ որուն համար

պատասխանատու ալ է ասիկայ: — Պարտա-
թղթերուն պահպանութիւնն, ինչպէս նաեւ
ժամանակին հաշիւ ցուցները կը յանձնենք՝
արկղակալն քաղաքային հասարակութեան խիստ
հսկողութեանը տակ:

Հիմնարկութեան դրամագրութիւնն եւ եկա-
մուտներուն վրայցք եղած հաշիւները՝ տարուէ
տարի տեղութեան վերին համարակալութեան
պաշտօնարանին առջեւ դրուելու են: Կուգեմ
որ մրցաններու գործածութիւնը՝ նկատելով
յաւելեալ կտակն, իմ մահուանէս ետեւ, որչափ
կարելի է շուտ գործադրուի Ձտակայ, անոր
համար կը կարգադրեմ այսպէս, որպէս զի
յին տակ եղած ինչքս՝ երկրի ազատագացու-
թեան պարտաթղթերուն փոխուելէն ետեւ՝ մրցա-
նակներուն բաշխումը անպակաս ի գործ դրուի.
եւ թէ՛ թողանքներուն արուիւր բաշխուիլը չու-
շանան:

Աս իմ վերջին կամքէս երկու օրինակ կե-
ցած է, մէկը՝ յաւելեալ կառնով՝ իմ ձգտիս
մէջ, մէկը՝ առանց յաւելեալ կառնով, Ե. Պե-
տրոս Գաբատեպովեան կառնակաւորին քովը:

Երբ Ամենակարողին իմ ամենախնայահաս
ներքին շնորհակալութիւնն կը մատուցանեմ, այն
առաւ օրհնութեան եւ ողորմածութեանը հա-
մար, որով զիս այն վիճակի մէջ դրաւ, որ ես
իմ աշխատ եղբայրներուն կրթութեանն ու յա-
ռաջդիրմութեանը համար բան մը կարենամ
ընել — անմահ հօգիտ՝ իր անասանան գթու-
թեանը կը յանձնեմ:

Կը յանձնեմ Եղիսաբեթուպոլսոյ հասա-
րակութեան չէ թէ միայն խղճմտանքաւոր հո-
գատարութիւն, հապա նաեւ, կը ինդրեմ, որ
մրցանաբաշխութիւնները բաժնած ասեն, ար-
դարութեամբ գործէ, վասն զի մարդիկներուն
արդար գործերն Աստուծոյ առջեւ հաճելի են.
եւ իրմէն արգարութիւն կը գտնեն. Ամէն:

Մարտի 14-ը 1861, Մայիս 1.

Իմ անունով Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

Ստուգի ձեռք գրած եւ ստորագրած:

Հրատարակուեցաւ Մարտի 14-ը 1861 յունիս 24-ին:

Իմ անունով Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

հաստատուեցաւ երեսփոխան:

Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

Ս. Ս.

Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

Աս ընդօրինակութիւնը՝ առանց կնիքի
եղած ընտրիկ պատճէկին հետ համեմատելով՝
անոր հետ ամէն բանի մէջ համահայն ըլլալը
կը հաստատուի:

Մարտի 14-ը 1861 յունիս 1. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.

1. Որ դրամագրութիւն կառնակաւորին եկած
թուղթերուն միայն Եղիսաբեթուպոլսոյ ծնած
աղբաւ եւ փութեան մանչ ուսանողներ մաս-
նակցին, որոնց թէ՛ հայրն ու թէ՛ մայրը՝ հայ-
ազգի են:

2. Որպէս զի մէկը մրցան կարենայ ըն-
դունել՝ կը պահանջուի որ աղաչաւորը՝ միջնա-
դպրոցի չորս ստորին աստիճանները փութե-
անապէս եւ լաւ հետեւութեամբ լինեցուցած
ըլլայ: Հաւասար աստիճանութիւն ունեցող աղա-
չաւորներուն մէջէն, առաջնութիւնն անոր տրուի,
որն որ չորս ստորին վարժարանէն դասերը, չէ
թէ օտար տեղ, հապա Եղիսաբեթուպոլսոյ միջ-
նադպրոցին մէջ լինեցուցած է:

3. Մրցանին բարձրութիւնը՝ 150 աւա-
րիական ֆիորին է, մէկ աստուածաբանական՝
200 ֆիորինի մրցանը դուրս առնելով — զորն
որ վաստակողն իր ամբողջ սորվելու ընթացքին
ժամանակ իրնայ վայելել փութեան հայ պա-
նակին, որինք զինք հայածէս քահանայ ըլլալու
նուիրած է, ձեռնադրութենէն ետեւ մինչեւ
առաջին հանգիստաւոր պատարագը մատուցա-
նելը՝ կը վայելէ 200 ֆիորինի տարեկան մրցա-
նաբաշխութիւնը:

4. Մրցանաբաշխութեան մասնակցողը,
մրցան վայելելու ասան, եթէ միայն կէս տարւոյ
մը միջոցի մէջ ալ, իր վկայականին մէջ գտնե-
լաւ աստիճանաւորութիւն չէ ցուցներ, կտա-
կապատարին կամքին համեմատ՝ հիմնարկութեան
վայելումը կը իրոյնընէ:

5. Մրցաններու բաշխման նկատմամբ,
Եղիսաբեթուպոլսոյ երկուսեւ հասարակու-
թեան երեք ուղղափառ եւ Եղիսաբեթուպոլսոյ
քաղաքացի — եւ քաղաքային խորհրդին կող-
մանէ երեք հայ քաղաքացի եւ խորհրդանոցի
անդամ, ժամանակակից կամօրէնի հայ ժողովրդ-
դպպետին նախագահութեանը տակ՝ երեք տա-
րիէ երեք տարի ընտրուած անձինք կը կազմեն

մասնաժողովը, իսկ եթե երեք հայազգի եւ Եղիսաբեթուպոլսեցի հումեական կամուրջիկեայ բնակիչ չգտնուի քաղաքային խորհրդին կամ երկուսն էլ հասարակութեան մէջ, ան աստեղծականութիւն հայ երկեցական հասարակութիւնն իր մէջէն կ'ամբողջացնէ, կամ ուրիշ խօսքերով՝ եկեղեցական խորհրդին անդամներով կը յիշուի: — Աս մասնաժողովն իրեն ներկայացուած պատճեններու եւ վկայականներու հիման վրայ՝ վերնականապէս կ'որոշէ, ի բաց առնելով՝ որեւէ տեսակ բողոք:

6. Մրցանաբաշխութեան դրամագլխոյն հոգաւարութիւնը Եղիսաբեթուպոլսեցի հասարակութեան եւ քաղաքաբաշխութեան խորհրդին յանձնուելով — ասոնց պարտականութիւնն է, հսկել որ հիմնարկութեան դրամագլուխը բազմանայ եւ մրցաններու շտրուած եկամուտը 5%, երկրի աղատակացութեան պարտականութեան թղթեր գնելով եւ Գաբտեպովանդանունի վրայ գրելով՝ անիկայ պտղաբերուի: — Եթէ աս չի կրնար գործադրուիլ, այն աստեղծական վարկ ունեցող դրամատէղանի մը քով՝ գնէ 5% մաքուր բերող հարկւնէով՝ զեանդելու է: — ու եթէ աս կերպով ալ 5% եկամուտը չի բերուի, ան աստեղծական վարկ անշարժական ստացուածքի վրայ տալու է, օրինաւոր շահով եւ ապահովացուցմամբ:

7. Պարտաթղթերուն ու դրամի արժէք ունեցող որեւէ տեսակ թղթերուն ու պատճեններուն պահպանութիւնն — ինչպէս նաեւ տարեկան հաշիւները շինելը՝ քաղաքի տրկրակալին գործն է:

8. Հիմնարկութեան դրամագլխուն եւ եկամուտներուն հաշիւները՝ վերաբնութեան համար, վերին համարակալութեան ներկայացուելու եւ տարեկան հաշիւներուն մէկ օրինակը Եղիսաբեթուպոլսեցի Սինն Գաբտեպովան անունը կրող հիմնարկութիւնը հոգացող մասնաժողովն ներկայացուելու է:

9. Որպէս զի բարերար հիմնարկութիւնն ամբար մշտնջենական շնորհակալութիւնը պահուի, ամէն տարի յուլիս 20ին՝ քաղքին մուր եկեղեցւոյն մէջ՝ հանգստեան պատարագ կը մատուցուի հիմնադրին հոգւոյն համար:

Եղիսաբեթուպոլսեցի ազատ թագաւորական քաղքին երեսփոխանաց կաճառին ընդհանուր ժողովն. յամի Ցեառն 1899, փետր. 21:

Յովհաննէս Վարդանանի յ. յ. քաղաքապետ:

Նիսիւնէրտոմ Ռոֆօքէի յ. յ. ղեկավար քարտուղար:

Առաջիկայ հիմնարկութիւնը՝ Հունգարիոյ կրթութեան եւ կրօնի պաշտօննարանն ամրացուց՝ յաջորդ վերապահութեամբ:

“Կլնդունիմ” ու կը վաւերացնեն, այն պայմանաւ, որ

1. Մրցանաբաշխութեան տուչութեան նկատմամբ եղած մասնաժողովն որոշմանը դէմ՝ աղաչաւորները՝ հիմնարկութեան թղթին կարգադրութիւնը չպահած դիպուածներուն մէջ, հունգարական թագաւորական համակրութեան եւ կրօնի պաշտօնէին կարեւան գիմը:

2. Որ մրցանաբաշխութեան մասնակից եղող պատանին, նաեւ լաւ կենցաղավարութիւն ունենալու է. եւ

3. որ հիմնարկութեան հաշիւներուն բովանդակութիւնը՝ տարւէ տարի հունգ. թագաւորական կրօնի եւ համակրութեան պաշտօնարանին ներկայացուելու նոյն:

Պատարեշ 1900, յունուար 29:

պաշտօնէին տեղ

Եղիսաբեթ

պաշտօնէի խորհրդական:

Յովհ. Մեծոթ

Գ Ե Դ Ա Ր ՈՒ Ե Ս Տ Ա Կ Ա Ն

ՄԵՐ ՊԵՐՈՒՆԵՐԸ

(Երբեք ուրիշ տեղի վրա)

Հին կամ միջին քաղաքը (Վիեննա) նոր քաղքին կը բաժնուի Ringstrasse-ով՝ որ քաղաքը բոլորապէս կը շրջապատէ եւ այս պատճառաւ ալ Ring կոչուած է, որ կը նշանակէ օղ(—ի): Վիեննայի ամէնէն մեծ, լայն ու ծառազարդ պողոտան ասիկայ է. ետեղը Ringstrasse ինն մասի կը բաժնուի, եւ են Burg, Franzens-, Schotten-, Franz-Josef-Quai (տ. էջ 360), Stuben-, Park-, Kolowrat-, Kärntner- (տ. էջ 361) եւ Opern-Ring, „Kärntner-Ring“ պողոտային կը կցի „Kärntner“ փողոցը (տ. էջ 336)՝ որ շատ մեծ անուն ունի իւր բուսաւորութեամբն: Քաղքին ամէնէն երեսել շէնքերն այս պողոտային շուրջը կը գտնուին:

„Burgring“ պողոտային ալ եղերքը՝ կայսերական պալատան գիմացը կը գտնուի զարգա-